

УДК 351

Державне управління

Труш Олександр Олегович,

кандидат державного управління, професор,
Харківський регіональний інститут Національної академії
державного управління при Президенті України

Труш Александр Олегович,

кандидат наук государственного управления, профессор,
Харьковский региональный институт Национальной академии
государственного управления при Президенте Украины

Trush O.,

PhD in PA, professor, professor of department of right and
European integration of the Kharkov regional institute
of state administration of the National academy
of state administration at President of Ukraine

Гудима Олег Петрович,

кандидат технічних наук, старший науковий співробітник,
начальник відділу інформаційних ресурсів
Управління інформаційних технологій

Міністерства оборони України

Гудыма Олег Петрович,

кандидат технических наук, старший научный сотрудник,
начальник отдела информационных ресурсов
Управления информационных технологий

Министерства обороны Украины

Hudyma Oleg,

Candidate of Engineering Sciences, senior researcher,
Head of the Information Resources Department
of the Information Technologies Department
of Ministry of Defense of Ukraine

Кошкін Андрій Олександрович,

старший статистик відділу зв'язку та телекомунікацій
управління патрульної поліції в м. Харкові
Департаменту патрульної поліції

Кошкин Андрей Александрович,

старший статистик отдела связи и телекоммуникаций
управления патрульной полиции в г. Харькове
Департамента патрульной полиции

Koshkin Andrey,

Senior Statistician of the Telecommunications Department
of the Patrol Police Department in Kharkiv
of the Patrol Police Department

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРИЙНЯТТЯ ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ (КРИЗОВИХ) СИТУАЦІЙ
ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРИНЯТИЯ ГОСУДАРСТВЕННО-УПРАВЛЕНЧЕСКИХ РЕШЕНИЙ В СФЕРЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В УСЛОВИЯХ ЧРЕЗВЫЧАЙНЫХ (КРИЗИСНЫХ) СИТУАЦИЙ

THE INCREASE OF THE EFFICIENCY OF STATE-MANAGEMENT DECISION-MAKING IN THE SPHERE OF THE NATIONAL SECURITY IN THE CONDITIONS OF EMERGENCY (CRISIS) SITUATIONS

Розглянуто основні аспекти створення ефективної державної системи кризового реагування (мережі ситуаційних центрів центральних органів виконавчої влади). Визначено основні напрямки удосконалення, підвищення ефективності та якості управлінських рішень щодо забезпечення національної безпеки України.

Рассмотрены основные аспекты создания эффективной государственной системы кризисного реагування (сети ситуационных центров центральных органов исполнительной власти). Определены основные направления совершенствования, повышения эффективности и качества управленческих решений по обеспечению национальной безопасности Украины.

The main aspects of the creation of an effective state system of crisis response were considered (the network of situational centers of the central executive bodies). The main directions of improvement, increasing the efficiency and quality of management decisions to ensure the national security of Ukraine were determined.

Українському суспільству сьогодні гостро необхідна рішуча та науково обґрунтована державна політика. Складною проблемою, що потребує нагального розв'язання, є питання створення механізму провадження ефективних державних рішень.

У всіх сферах управління підвищився обсяг інформаційного обміну і його динаміка, загострилася необхідність оперативного й адекватного реагування на складні політичні, соціально-економічні та воєнні ситуації. Постійно зростаючі обсяги інформації із труднощами піддаються всебічному обліку й аналізу. Навіть фахівці в певній предметній області зустрічаються з неможливістю переглянути все видане, показане й озвучене за певним питанням.

Особливого значення набуває питання прийняття ефективних державноуправлінських рішень у сфері національної безпеки держави в умовах надзвичайних (кризових) ситуацій.

До основних засобів подолання цього протиріччя можна віднести сучасні технології й методи підготовки й прийняття рішень у ситуаційних центрах (далі – СЦ), які являють собою інноваційний комплекс методичних, інформаційних і апаратно-програмних засобів, призначених для роботи керівників і експертів. Актуальним є впровадження нових підходів до вирішення завдань управління у вітчизняному секторі безпеки та оборони. СЦ чи подібні до них структури вже впроваджені чи впроваджуються у вітчизняних міністерствах та відомствах: Раді національної безпеки і оборони України (далі – РНБО України), Міністерстві оборони України (далі – МО України), Службі безпеки України (далі – СБУ), Державній службі України з надзвичайних ситуацій (далі – ДСНС), Державній прикордонній службі України (далі – ДПС) та інших.

Відповідно до Закону України «Про основи національної безпеки України» [1] правову основу у сфері національної безпеки України становлять Конституція та інші закони України, міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України (далі – ВР України), а також видані на виконання законів інші нормативно-правові акти.

Існуюча нормативно-правова база визначає суб'єктів державного управління в сфері національної безпеки та безпосереднього реагування на кризові ситуації, якими є: Президент України, ВР України, РНБО України, Кабінет Міністрів України (далі – КМ України), Національний банк України, Міністерства, інші центральні органи виконавчої влади.

Відповідно до існуючої нормативно-правової бази кожний з них виконує певні функції по запобіганню і реагуванню на надзвичайні (кризові) ситуації.

Сектор безпеки і оборони України включає профільні й загальної компетенції органи державної влади (державна складова), які об'єднані єдиними цілями, охоплені єдиною системою стратегічного планування та

кризового управління і виконують, відповідно до Конституції України, завдання щодо захисту національних інтересів у сферах безпеки і оборони від усіх наявних і потенційних зовнішніх та внутрішніх викликів і загроз.

Одним із найбільш раціональних шляхів підвищення ефективності функціонування сектору безпеки і оборони та його складових елементів є створення потужної системи розподілених СЦ, яка повинна забезпечувати: інтеграцію можливостей розвідки з метою забезпечення проведення постійного моніторингу воєнно-політичної обстановки у світі та навколо України, прогнозування перспектив її розвитку; своєчасного виявлення та оповіщення воєнно-політичного керівництва держави про небезпеку виникнення кризових ситуацій; вивчення питання та прийняття рішення щодо створення національної системи геопросторового спостереження і моніторингу з використанням засобів наземного та космічного базування; створення єдиної системи управління та загальнодержавної системи реагування на кризові ситуації, здатних до безперервного, оперативного і сталого керівництва військами (силами) у складних умовах та в будь-яких регіонах (районах) їх застосування.

Зараз в світі існує біля 300 СЦ, які використовуються урядами різних країн, а також керівниками крупних корпорацій. В Європі існує декілька десятків СЦ, наприклад, в Норвегії їх 10 [2-6]:

В Україні процес створення мережі СЦ (перш за все при Президентові України, міністерствах та відомствах) тільки починається, його мета – вдосконалення якості державно-управлінських рішень, сприяння їх прозорості, передбачуваності, легітимності, позитивного сприйняття державної політики національної безпеки, як в середині країни так і за кордоном.

Зазначений процес розпочався на виконання розпорядження Президента України від 10 грудня 1994 року № 185 “Про ситуаційний центр при Президентові України”.

В 2010 році при розробці проекту Стратегічного оборонного бюлетеня на період до 2025 року експерти держструктур дійшли висновку, що в Україні немає загального алгоритму дій для всіх силовиків у випадку кризових

ситуацій. У той же час дії різних структур, навіть під час локальних ситуацій (наприклад, повені в Закарпатті), свідчать про те, що маса зусиль і часу йде на узгодження дій різних міністерств і відомств, створення єдиного оперативного штабу й координацію дій. Тому в ході оборонного огляду були визначені можливі загрози й виклики для України, а також сценарії їх нейтралізації. Один з головних висновків полягав у тому, що необхідно створити єдину систему управління всім сектором безпеки й оборони держави. У Стратегічному оборонному бюлетені (до 2025 року) було передбачено, що матеріальною базою для створення єдиної системи управління повинні стати інтегровані СЦ РНБО, Генерального штабу ЗС України, Антитерористичний центр при СБУ, структури ДСНС, Головний центр керування службою ДПС, а також аналогічні підрозділи інших держструктур, які входять у сектор безпеки.

У 2012 році Державне космічне агентство України розробило проект створення Інформаційно-аналітичного (ситуаційного) центру при КМ України з використанням новітніх технологій, що мав стати ядром урядової інформаційно-аналітичної системи для підтримки прийняття рішень на державному та урядовому рівнях із залученням сучасних космічних та геопросторових технологій з використанням національних та іноземних ресурсів даних дистанційного зондування Землі.

В подальшому, в напрямку розвитку тематики щодо створення СЦ вийшли наступні нормативно-правові акти:

Постанова КМ України від 7 вересня 2011 року № 942 “Про затвердження переліку пріоритетних напрямів наукових досліджень і науково-методичних розробок на період до 2015 року”.

Указ Президента України від 8 червня 2012 “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 8 червня 2012 року “Про нову редакцію Стратегії національної безпеки України”.

Розпорядження Секретаря Ради національної безпеки і оборони України від 6 листопада 2013 року № 70 “Про затвердження концепції створення СЦ інформаційно-аналітичної підтримки Апарату РНБО України”.

На сьогоднішній день здійснюються заходи щодо:

- розробки Концепції створення Національного СЦ в Державному космічному агентстві України;
- відпрацювання нової редакції Зеленої книги в Національному інституті стратегічних досліджень України при Президентові України.

Національним інститутом стратегічних досліджень України при Президентові України розробляється (в рамках співробітництва України – НАТО) Зелена книга, основними положеннями якої є питання та запропоновано механізм моніторингу стану об'єктів критичної інфраструктури, а саме:

- створення національного СЦ, як майбутнього координаційного центру системи (мережі) розподілених СЦ в органах державної влади України;
- налагодження роботи Головного СЦ країни при РНБО України;
- відпрацювання пропозицій зі створення ефективної державної системи кризового реагування (мережі СЦ центральних органів виконавчої влади) за провідної ролі РНБО України (відповідно до проекту Плану заходів з виконання Програми діяльності КМ України та Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» (Указ Президента від 12.01.2015 № 5/2015, введений в дію з 26.01.2015 «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»)).

З метою належного виконання органами управління завдань щодо виявлення надзвичайних ситуацій, інших загроз національній безпеці, в тому числі у воєнній сфері, підготовки управлінських рішень щодо їх ліквідації (запобігання, нейтралізації) в системі органів управління функціонуватиме система інформаційно-аналітичного забезпечення. Її функціонування забезпечуватиметься через загальнодержавну систему СЦ (інших інформаційно-аналітичних органів), до якої входитимуть СЦ РНБО України та СЦ (інші інформаційно-аналітичні органи) центральних і місцевих органів виконавчої влади, інших державних органів та органів військового управління доцільно:

- закінчити розробку Зеленої книги з запровадження в Україні захисту об’єктів критичної інфраструктури;
розробити:
- Центральним органам виконавчої влади системи часткових критеріїв та показників (індикаторів) рівнів загроз за відповідними складовими національної безпеки та затвердити відповідними наказами;
- проект Указу Президента України про рішення Ради національної безпеки і оборони України щодо затвердження Концепції створення ефективної державної системи кризового реагування (мережі СЦ центральних органів виконавчої влади);
- проект Указу Президента України про рішення Ради національної безпеки і оборони України щодо затвердження Плану заходів щодо реалізації Концепції створення ефективної державної системи кризового реагування (мережі СЦ центральних органів виконавчої влади);
- проект постанови Кабінету Міністрів України «Про Положення про типовий ситуаційний центр (інший інформаційно-аналітичний орган)»;
- пропозиції щодо змін до документів, які регламентують діяльність центральних і місцевих органів виконавчої влади, інших державних органів та органів військового управління, що стосується створення та функціонування ситуаційних центрів (інших інформаційно-аналітичних органів).

Таким чином, з метою підвищення ефективності функціонування складових сектору безпеки і оборони доцільно створити ієрархічну систему СЦ центральних органів виконавчої влади, а для налагодження їх роботи та створення нормативно-правового підґрунтя необхідно відпрацювати ряд керівних документів, які будуть визначати перелік об’єктів критичної інфраструктури, концептуальні основи створення системи СЦ, визначення алгоритмів роботи та налагодити систему підготовки висококваліфікованих кадрів.

Список використаної літератури:

1. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19 червня 2003 р. № 964-IV [із змін. та допов.] станом на грудень 2014 р. // ВВР України. – 2014. – № 22. – С. 816.
2. Труш О. О. Інформаційно-аналітичні засоби забезпечення державного управління у провідних країнах світу: досвід для України / О. О. Труш, О. П. Гудима, І. С. Новік // Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2014. – Вип. 3 (46). – С. 287–295.
3. Шишов В. Как эффективно управлять столицей? [Електронний ресурс] / В. Шишов, О Кулиш, А. Бочкарев. – Режим доступу : http://it-claim.ru/Library/Books/SC/articles/kak_effektivno_upravlyat_stolicei/kak_effektivno_upravlyat_stolicei.html.
4. Gemeinsames Melde- und Lagezentrum (GMLZ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bbk.bund.de/DE/AufgabenundAusstattung/Krisenmanagement/GMLZ/GMLZ_einstieg.html.
5. GeoSphere Earth Situation Room [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.geosphere.com/ESR.html>.
6. White House Situation Room [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://en.wikipedia.org/wiki/White_House_Situation_Room.